

TA'LIM SIFATINI OSHIRISHNING NAZARIY METODIK ASOSLARI**Xoliqova Dilobar Maxsitovna***FarDU, sirtqi bo'lim,***Toshmatova Dilafruzxon Axlidinovna***Ijtimoiy-gumanitar fanlari kafedrasasi dotsenti, p.f.b.f.d (PhD);*

Annotatsiya. Zamonaviy jamiyat innovatsiyalarga asoslangan oliy ta'limda malakali mutaxassislarni tayyorlashni talab qiladi. Shu bois oliy o'quv yurtlari bitiruvchilarining sifati masalasi ta'limni isloh qilish nuqtai nazaridan hal qiluvchi ahamiyatga ega. Kognitiv, kommunikativ, tashkiliy, axloqiy va o'z-o'ziga yordam ko'rsatish tajribasi faol ta'lim usullaridan foydalanish, talabalarni shakllantirish uchun shart-sharoitlarni yaratishni o'z ichiga olgan kompetentsiyalarga asoslangan ta'lim innovatsion ta'lim jarayonida eng samarali amalga oshirilishi ko'rsatilgan. Kasbiy faoliyatning boshqa masalalari- erishilgan natijalarni baholash, ya'ni talaba kompetensiyasini baholash. Ta'lim jarayoni kompetensiya g'oyalari asosida tashkil etilganligi ta'lim sifati va kasbiy kompetensiyaga ega raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga yordam beradi.

Kalit so'zlar: ta'lim sifati, kadrlar tayyorlash sifati, kompetensiya, kompetensiya, professional model, kompetensiya yondashuvi, innovatsion o'qitish usullari, konkurentosposobny mutaxassis.

Ta'lim sifati muammosi ta'lim faoliyatini nazorati

Bugungi kunda ta'lim sohasining har qanday tahlili, ta'lim tashkilotlari yoki tizimlari faoliyatining har qanday reytingini ishlab chiqish har doim baholashni tanlash bilan bog'liq. Bu ta'lim sifati parametrlarini mustaqil kategoriya sifatida o'rganishga yondashuvlarni shakllantirishda hal qiluvchi omil bo'ladi. Ta'lim sifati oshirish masalalarini o'rganish, ta'lim tizimini rivojlantirish imkoniyatlarini izlash bilan pedagoglar, iqtisodchilar, siyosatchilar shug'ullanadi. Sifatli ta'lim olish, kadrlar salohiyatini shakllantirishdan manfaatdorlik yangi standartlarni ishlab chiqishda, sifatni baholash tizimlarining yangi mexanizmlarini joriy etishda namoyon bo'lmoqda. Ko'pincha ta'lim xizmatlarini ko'rsatishning hozirgi holati va qoniqish darajasi to'g'risida tegishli va ishonchli ma'lumotlarni olish uchun monitoring o'tkaziladi: talabalarni o'qitish natijalari, professor-o'qituvchilarning ishi, o'quv dasturlari, moddiy-texnika ta'minoti, talab qilinadigan talablar. ta'lim muassasalari soni (maktabgacha ta'lim muassasasidan boshlab Oliy

ma'lumot) va boshqalar. Shuning uchun biz baholash usullari va sub'ektlariga qarab tasniflash doirasida bir nechta yondashuvlarni ajratib ko'rsatamiz.

Tasniflarga ko'ra ikki hil yondashuv ko'rib chiqiladi: ob'ektiv va relativistik. Ob'ektiv yondashuvga ko'ra, sifat deganda ob'ektiv o'lchovlar, faktlarni bayon qilish va turli ta'lim muassasalari, darajalari va ta'lim shakllari natijalarini taqqoslash imkoniyati tushuniladi. Tadqiqot jarayonida olingan ma'lumotlar muayyan ta'lim muassasasining rivojlanish ko'rsatkichlari bo'lib, butun ta'lim tizimini qiyosiy tahlil qilish imkonini beradi. Ushbu yondashuv ma'lum bir sanaga qadar erishish kerak bo'lgan qadriyatlarni tasdiqlash, samaradorlik ko'rsatkichlari bo'yicha maktablar, universitetlar reytingini tuzishda qo'llaniladi.

Turli baholash tizimlari samaradorlik maqsadlaridan foydalanadi. Ko'rsatkichlar monitoringi barcha faoliyatning aksidir: talabalarning faoliyati, yangi loyihalarni amalga oshirish, uslubiy tadbirlar va boshqalar. Ko'pincha tizimlar rasmiy hisobot shaklida, davlat, mintaqaviy va mahalliy rivojlanish rejalarida nazarda tutilgan ko'rsatkichlar, ko'rsatkichlar, maqsadli qiymatlarni o'z ichiga oladi. Shunday qilib, ob'ektiv yondashuv aks ettiradi ijobiy tomoni talabalar "samaradorligi" ko'rsatkichlarini rejalashtirishda, ammo ta'limda, ijtimoiy sohada bo'lgani kabi, ba'zi sohalarda ham aniq sifat komponenti mavjud bo'lib, uni foizlarda ob'ektiv tavsiflash juda qiyin. Bu, birinchi navbatda, ifodalovchi ko'rsatkichlarni tanlash muammosi alohida rol, chunki qabul qilingan qarorlarning to'g'riligi erishilgan qiymatlarni to'g'ri shakllantirish, qo'llash va tahlil qilishiga bog'liq bo'ladi.

Keyingi yondashuv relativistikdir. U ta'lim samaradorligi yoki sifatini baholash mumkin bo'lgan mutlaq mezonlarni ko'rsatkichlar inkor etadi. Bunday yondashuv nuqtai nazaridan qaraganda, u yoki bu hodisaga erishish yo'lidagi ilg'or qadamlar emas, balki natijaga erishish – yakuniy maqsadga erishish, ta'lim tizimini rivojlantirishdagi aniq muvaffaqiyatlar baholanadi. Bu erda "ta'lim sifati" toifasi baholanishi kerak bo'lgan mutlaq qiymatdir. Bunday yondashuvga misol sotsiologik tadqiqot. Shunday qilib, relativistik yondashuvning asosiy hissasi shundaki, u ta'lim tizimidagi barcha o'zgarishlarning natijasini, uning jamiyat hayotiga ta'sirini ko'rsatadi. Yondashuv yakuniy natijaga erishilgan marralarni ajratib ko'rsatmaydi: dasturni ishlab chiqish va amalga oshirish, sinfdan tashqari ishlarni amalga oshirish yoki "4" va "5" da o'qiyotgan talabalar ulushini oshirish. U oliy maqsad – jamiyatni ta'lim sifatidan qanoatlantirdimi yoki yo'qmi, bolalar va yoshlarning intellektual, ijodiy, madaniy, axloqiy rivojlanishiga zamin yaratildimi, deb baho beradi.

Agar "ta'lim sifati" toifasini aniqlashga yondashuvlarni ta'lim jarayoniga va ta'lim muassasalari faoliyatiga bo'lgan munosabat nuqtai nazaridan ko'rib chiqsak, baholashning tashqi tomoni uchun ob'ektiv va relativistik yondashuvlar javob beradi. Uchinchi yondashuv muassasaning o'zida sodir bo'layotgan jarayonlarni tahlil qilishga, ya'ni "rivojlanish kontseptsiyasi" doirasidagi tadqiqotlarga asoslanadi. Ushbu yondashuvning asosiy qiymati yuqori hokimiyat tomonidan berilgan tashqi baho emas, balki ichki o'z-o'zini tekshirishdir. Bunday tadqiqotning maqsadi hozirgi vaqtda ta'lim sifatini ta'minlash uchun shart-sharoitlardir. Ushbu sharh ham ko'rsatkichlarni, ham so'rovlarni o'z ichiga oladi. Birinchisi, o'quv yutuqlari darajasini, o'qituvchilar o'qituvchilar tarkibini belgilash uchun hisobga olinadi, ikkinchisi ta'lim muassasasining o'ziga, uning o'quv jarayonidagi roliga munosabatni baholashga, norozilik sabablarini aniqlashga yordam beradi. Bunday yondashuv tashqi baholash o'rnini bosa olmaydi, lekin u ijobiy tajribani yoki umuman ta'lim jarayoniga ta'sir etuvchi kamchiliklarning sabablarini to'liqroq ochib beradi. Bunday vosita ta'lim sifatini muassasa faoliyati sifati bilan taqqoslaydigan va natijada resurslarni taqsimlashga tushadigan ob'ektiv va relativistik yondashuvlardan farqli o'laroq, ichkaridan takomillashtirishni o'z ichiga oladi. Mavzular bo'yicha yondashuvlar tasnifi ushbu baholash sub'ekti (mijoz va iste'molchi) "ta'lim sifati" tushunchasiga beradigan semantik yukni o'z ichiga oladi. Ichki baholash tizimida bular talabalar, o'qituvchilar, ta'lim muassasalari, ta'lim organlari. Tashqi baholash tizimida - shaxs, ishlab chiqarish, jamiyat, davlat, ta'lim tizimi. Bu yondashuv A.M. Novikov tomonidan to'liq va aniq tasvirlangan. Novikov o'zining "Ta'lim sifatini qanday baholash mumkin?" U sub'ektlar va ob'ektlar munosabatlari orqali reyting tizimini taqdim etdi. Bugungi kunga kelib, Markaziy va Sharqiy Evropaning juda ko'p mamlakatlari, shuningdek, Rossiya global qayta qurish doirasida shakllangan. Rossiya ish faoliyatini baholashning muntazam tizimini yaratish uchun hali zarur choralarni ko'rmadi. ta'lim muassasasi va umuman ta'lim tizimi. Aytish kerakki, bu sohada muhim buzilmas qarama-qarshilik mavjud: birinchi navbatda, ta'lim muassasasining avtonomligi va pedagogik xodimlar yetarli darajada kengaytirilgan kadrlar tayyorlash dasturlarini aniqlash sohasida davlatdan, ikkinchidan, tizimli jarayonlarga zid keladigan ta'lim muassasasi va pedagogik xodimlarning malakali bo'lishi ta'lim sifatini baholash uchun nafaqat talabalar bilimni tekshirishdan foydalanish kerak, ta'lim sifatini baholash uchun ta'lim muassasasini uning faoliyatining har tomonlama o'rganadigan kompleksni amalga oshirish kerak. Sifatning bir qator ta'riflari mavjud, masalan, Jahon standartlari instituti nuqtai nazaridan, sifat - bu ob'ektning standartlarga javob berish qobiliyatiga bog'liq bo'lgan

xususiyatlar yig'indisi bo'lib, u shaxs, jamiyat ehtiyojlarining kutilayotgan ehtiyojlariga javob beradi. A. V. Glichev ob'ektning belgilangan yoki kutilayotgan ehtiyojlarni qondirish qobiliyati bilan bog'liq bo'lgan xususiyatlar va xususiyatlar to'plami sifatida qaraladigan sifat tushunchasining o'ziga xos ta'rifini taklif qildi. "Ta'lim sifati" sotsiologik kategoriyasi nuqtai nazaridan u mahalliy fanda turlicha talqin qilinadigan, ammo ularga yetarli darajada investitsiya qilinmagan asosiy komponentni tahlil qilish zarurligini ochib beradi. zamonaviy bilim o'rganilayotgan mavzu haqida. Ko'pgina olimlarning tushunchasida ta'lim sifati tizim-strukturaviy va qiymat-pragmatik jihatlarning birligini aks ettiruvchi ta'riflar tizimi orqali ochiladi, masalan, I.Vyskoch sifat - mahsulotning bajarilishi uchun xossa, deb hisoblaydi. u mo'ljallangan funksiyalar. A.Yakushev sifatni ularning maqsadga muvofiq muayyan ehtiyojlarni qondirishga yaroqliligini belgilovchi xususiyat va ko'rsatkichlar yig'indisi sifatida talqin qiladi. P.Vasilevskiy "mahsulot sifati deganda uning iste'molchi talablariga qanchalik mos kelishi tushuniladi" deb yozadi. G.Makayning qo'shimcha qilishicha, "sifat" so'zi nafaqat yakuniy mahsulotning holatini yoki uning darajasining nisbiy o'sishini, balki tadqiqot, rejalashtirish, texnologiya, ishlab chiqarish, nazorat qilish, boshqarish operatsiyalari uchun barcha "sifat vazifalarini" ham anglatadi. , va boshqalar.". G.A.Bordovskiy "O'quv jarayoni sifatini boshqarish" monografiyasida sifatni xususiyatlar to'plami sifatida belgilashga urinishlar muvaffaqiyat bilan yakunlanmaydi, deb ta'kidlaydi, chunki "sifat toifasini individual xususiyatlarga qisqartirish mumkin emas, u ajralmas xususiyatni aks ettirishi kerak. ushbu ob'ektning muhim xususiyatlarining funksional birligi" va "ob'ekt (hodisa, jarayon) sifati uning individual xususiyatlariga tushmaydi, balki uni yaxlit ob'ekt sifatida tavsiflaydi. Bizning fikrimizcha, "Oliy ta'lim sifati" deganda jamiyatning nafaqat ob'ektiv tabiatini, balki jamiyatning ijodiy ijodiy tamoyilini aks ettiruvchi murakkab tabiat tushuniladi. shaxs. Shaxsiy o'lchovda "oliy ta'lim sifati" - bu ma'lum ta'lim standartlariga javob beradigan oliy ma'lumotli mutaxassislarni tayyorlash jarayoni. Kasbiy va shaxsiy ta'limning o'quv jarayoni har bir talabaga uning qobiliyati, moyilligi, qiziqishi, qadriyat yo'nalishi va fan tajribasidan kelib chiqib, bilimda o'zini anglash imkoniyatini beradi; o'quv faoliyati, xulq-atvor. Bunday ta'limda asosiy e'tibor o'rganishning yakuniy maqsadlariga - bakalavr darajasini olishga qaratilgan. Shu bilan birga, mustaqil ishlash uchun ajratilgan vaqtdan optimal foydalanish muammosi mavjud. Vaziyat shundayki, zamonaviy talabalar bunga etarlicha e'tibor bermaydilar va natijada asosiy yukni uning tafakkuri emas, balki talabaning xotirasi boshdan kechiradi. Bundan tashqari, o'quv jarayoni jarayonida, bu juda ko'p qobiliyat emas mustaqil qaror ta'lim

vazifalari, olingan ma'lumotlarning qanchalik ishonchiligi. Shu munosabat bilan mustaqil o'zlashtira oladigan faol o'quvchini shakllantirish muammosi kelib chiqadi o'quv materialli, olingan bilim va ko'nikmalarni amaliyotda qo'llash va o'z-o'zini yanada rivojlantirishga intilish. Bakalavr darajasini tayyorlash tashkiliy modelni amalga oshirish natijasida mumkin bo'ladi kasbiy ta'lim, ta'lim dasturining allaqachon mavjud takomillashtirilgan modeli asosida yaratilgan bo'lib, bu erda kelajakdagi mutaxassislarning kognitiv mustaqilligini shakllantirishga katta e'tibor berilishi kerak. Malakali bakalavrlarni muvaffaqiyatli tayyorlash muammosi kelajakdagi kasbiy faoliyat sub'ektining kasbiy ahamiyatli fazilatlarini haqidagi aniq g'oyalarga asoslanadi. Oziq-ovqat ishlab chiqarish bakalavri tayyor mahsulot chiqarishning ishlab chiqarish-texnologik siklini shakllantirish, tashkil etish, yangi mahsulotlarni ishlab chiqarish sohasida yuqori malakali mutaxassis hisoblanadi. oziq-ovqat mahsuloti, strategik masalalarni ajratib ko'rsatishga qodir bo'lgan oziq-ovqat sanoati va oziq-ovqat sanoati sohasining umumiy tamoyillari haqidagi bilimlar bilan umumiy bilimning kengligini birlashtirgan. Kasblar davlat tasniflagichida berilgan talablar. Har qanday o'ly ta'lim muassasasida sifat monitoringi bevosita o'z-o'zini sertifikatlash, ichki monitoring yoki tashqi monitoring shaklida amalga oshiriladi. Ta'lim standartini shakllantirish uchun ular mazmun, standartlarning maqsadlari va o'quvchilar erishadigan natijalarning plyuralistik qarashlariga asoslanadi. Standartlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlaydigan standartlar ta'lim "jarayonini" ta'minlash standartlari sifatida belgilanadi. Kerakli miqdordagi darsliklar va malakali o'qituvchilarning mavjudligi, tegishli moddiy-texnik ta'minot mavjudligi bunday standartlarga misol bo'la oladi. ta'lim jarayoni va hokazo. Shuning uchun ta'lim har birining faoliyati natijasi va jarayonini baholashni nazarda tutadi ta'lim muassasasi o'quvchilarning bilim va ko'nikmalar darajasini nazorat qilish bo'yicha; pedagogik xodimlar va tashqi, davlat organlari, shuningdek, o'qituvchilar faoliyatini nazorat qilish, baholash tomonidan. Ta'lim sifatini nazorat qilish - bu o'qituvchilar tomonidan bilimlarni o'zlashtirishni nazorat qilish, pedagogik jamoaning faoliyati haqida bir necha so'z aytish mumkin. O'qituvchining bilim darajasi va shogirdlarining erishgan natijalari o'rtasida bog'liqlik mavjudligi isbotlangan. Shuni yodda tutish kerakki, o'qituvchilar va ta'lim muassasalari faqat bir element hisoblanadi ta'lim tizimi, bu eng muhimlaridan biri bo'lib, o'quvchilarning o'quv jarayonidagi yutuqlari bunga bog'liq. Shu sababli, ta'lim sifatini nazorat qilish uchun o'qituvchining ish faoliyatini baholash zarurligini tushunganda, ushbu element o'quv va ta'lim yutuqlariga oilaviy muhitga yoki o'quvchining individual xususiyatlariga (moyillik, motivatsiya, va

boshqalar.). Shunday qilib, sifat birdan paydo bo'lishi mumkin emas, deb aytishimiz mumkin, uni rejalashtirish kerak. Bunday rejalashtirish ta'lim muassasalari faoliyatining uzoq muddatli yo'nalishlarini ishlab chiqish bilan bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Andreev, A. Bilim yoki malakami? // [Oliy ma'lumot](#) Rossiyada / A. Andreev. - 2005. - No "2. - S.3-11
2. Alekseeva, L. P., Shablykina, N. S. O'qituvchilar tarkibi: kasbiy kompetentsiya holati va muammolari / L. P. Alekseeva, N. S. Shablykina. - Moskva: NIIVO, 1994.
3. Bezrukova, VS Yangi pedagogik fikrlash lug'ati / VS. Bezrukov. - Yekaterinburg: Muqobil pedagogika, 2006. -- 94 b.
4. Bordovskiy, GA Ta'lim jarayoni sifatini boshqarish - Sankt-Peterburg: A. I. Gerzen nomidagi Rossiya davlat pedagogika universiteti / GA Bordovskiy. - 2001 yil. -- 34-bet.
5. Vasilevski, P. Integral sifatni baholash uchun ba'zi formulalar EOKK konferentsiyasi materiallari: mahsulot sifatini miqdoriy baholash usullari (kvalimetriya) / P. Vasilevski. - M: Standartlar nashriyoti. - 1972. -- bet. b2.
6. Ivanova L.A. Zamonaviy Rossiyada oliy kasbiy ta'limni innovatsion rivojlantirish strategiyasida ommaviy axborot vositalarining ta'lim maydoni: muammoning bayoni // Pedagogik nazariya, eksperiment, amaliyot / Ed. T.A. Stefanovskaya. Irkutsk: Irkut nashriyoti. Inst. malakali ishlaydi. Ta'lim, 2008. S. 215-228. 3. Matveeva M.A. Talabalarning kasbiy tayyorgarligida kompyuter texnologiyalari. // Kompyuter o'qitish dasturlari, № 11. - M.: 2000. - B. 52 - 61.